

TÜRK HALK MÜZİĞİ MATERYALLERİNİN ZENGİNLEŞTİRİLMESİ VE ARŞİVLENMESİNDE BELA BARTOK'UN ROLÜ

THE ROLE OF BELA BARTOK IN THE ENRICHMENT AND ARCHIVING OF TURKISH FOLK MUSIC MATERIALS

Sevgünur TANDOĞDU KILIÇ*-Gülşah ERGÜN**

ÖZ: Müzik, insanoğlunun varlığından itibaren ilk ilişki kurduğu sanat dallarından biridir. İnsanoğlunun gelişim süreci ile paralel olarak da gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Coğrafi ve etnik kimlikler arasında müzik, biçim ve yapı bakımından benzerlikler göstermektedir. Hatta çoğu zaman benzer müzik türleri ve yapıları aynı coğrafyalarda görülmüştür. Türk tarihi Orta Asya'dan başlayan varlığı ile çok çeşitli coğrafyalardan etkilenmiş ve aynı zamanda bu coğrafyalara etkisini bırakmıştır. Bu etkileşim tüm sanat dallarında olduğu gibi müzik sanatında da gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren ise ülkedeki sanat dallarının çağdaşlaşması, arşivlenmesi ve evrensel bir sanat eğitimi için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yüzyılların mirasını barındıran Türk müzik tarihi hakkında araştırma ve çalışma yapmak için ise Bela Bartok ülkemize gelmiştir. Bu makalede Bela Bartok'un ülkemize gelmesi ile bu seyahatin Türk müzik tarihine olan katkıları araştırılmıştır. Araştırmanın genel amacı, ünlü besteci Bela Bartok'un Türk Halk Müziği üzerine araştırmalar yapmak için ülkemize gelmesi neticesinde ortaya çıkan çalışmaların incelenmesi sonucunda elde edilen veriler ile literatüre katkı sağlamaktır. Makalede, Bela Bartok ve müziği, Bartok'un halk müziği tutkusu, Türkiye'de Türk halk müziği üzerine yapılan çalışmalar, Bela Bartok ve Türk halk müziği ve son olarak Bartok ve Türk beşlerinin etkileşimi başlıkları altında, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi yöntemleri kullanılarak nitel bir araştırma sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bela Bartok, Derlemeler, Türk Halk Müziği, Türkü Derlemeleri, Türk Beşleri

ABSTRACT: Music is one of the branches of art that human beings first came into contact with since their existence. It has developed and diversified in parallel with the development process of human beings. Music shows similarities in terms of form and structure between geographical and ethnic identities. In fact, most of the time similar musical genres and structures have been seen in the same geographies. Turkish history, with its existence starting from Central Asia, has been influenced by many different geographies and has also left its impact on these geographies. This interaction took place in the art of music, as in all branches of art. Since the establishment of the Republic, various studies have been carried out for the modernization and archiving of the arts in the country and for a universal art education. Bela Bartok came to our country to do research and study on Turkish music history, which contains the heritage of centuries. In this

*Doç.Dr.-Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü/Eskişehir-
sevgunurk@anadolu.edu.tr (Orcid: 0000-0003-3711-5891)

**Doç.Dr.-Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü/Eskişehir-
gbakal@anadolu.edu.tr (Orcid: 0000-0002-7600-066X)

article, Bela Bartok's arrival to our country and the contributions of this trip to Turkish music history are investigated. The general purpose of the research is to contribute to the literature with the data obtained as a result of examining the studies that emerged as a result of the famous composer Bela Bartok's coming to our country to conduct research on Turkish Folk Music. In the article, it is a qualitative study using observation and written materials analysis methods under the headings of Bela Bartok and his music, Bartok's passion for folk music, studies on Turkish folk music in Turkey and finally the interaction of Bartok and Turkish fives.

Keywords: *Bela Bartok, Compilations, Turkish Folk Music, Folk Song Compilations, Turkish Quintets*

Giriş

“Halk tarafından benimsenen ve kulaktan kulağa geçmek suretiyle yayılan ezgiler halk müziğidir” (Ergün, 1990: 31). Halk müziği ile ilgili pek çok tanım yapılabilir. Yazılı olmadan yüzyıllar içinde kişiden kişiye aktarılan melodi ve sözlerin tümü olarak ifade edilebilir. Kaynak en küçük birim olarak insan ya da topluluk olarak halktır. Bütün sanat dallarında olduğu gibi duyguların ifadesi için doğmuştur ve bir vasıta olarak düğün, ölüm gibi törenlerde karşımıza çıkmıştır. Yöreden yöreye yayılmıştır. Göç ile coğrafya değiştirse de yaşanan toprakların hepsinde izlerini bırakmıştır. Her ulus halk müziğini korumak, öğrenmek ve yaşatmak için akademik araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalar çoğu zaman var olanı korumak ve kaynakça oluşturmak üzerine odaklanmıştır. Tarih boyunca kayıtların kısıtlı ve kaynakçanın sadece insan odaklı olduğu düşünüldüğünde halk müziği üzerine yapılan araştırmaların saha üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu araştırmaları arşivlemek ise ulusların sanat politikası olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti ilk kurulduğu yıllar itibarı ile bir sanat politikası oluşturmuş. Bu politika çerçevesinde bir vizyon geliştirmiştir. Türk halk müziği arşivleme çalışmaları da bu vizyonun bir parçası halinde şekillenmiştir.

Türk halk müziğinin arşivleme çalışmaları ile ilgili araştırma yapabilmek için öncelikle halk müziği tarihi ve halk müziğinin kültürel aktarımı neticesinde arşivlenme sürecine ışık tutmak ayrıca Türk halk müziği arşivleme çalışmalarının tarihçesini ve amacını bilmek gerekir. Türk halk müziği arşivleme çalışmaları, Cumhuriyet döneminde başlayan ve halk ezgilerini yeni Türk müziğinin ana kaynaklarından biri olarak kabul eden bir müzik politikasının sonucudur (URL-1). Bu politika, halk kültürüne ve halk müziğine duyarlı aydınların etkisiyle şekillenmiştir (URL-2). Türk halk müziği materyalleri hem nota hem de ses kaydı yapılarak arşivlenmiştir. Bu çalışmaların başlıca yürütücüleri İstanbul Belediye Konservatuvarı, Ankara Devlet Konservatuvarı, T.R.T. ve Kültür Bakanlığı olmuştur. Bu çalışmaların amacı, Türk halk müziğinin zengin ve çeşitli repertuarını korumak, tanıtmak, incelemek ve yeni bestecilere ilham kaynağı oluşturmak olarak özetlenebilir. Türk halk müziğinin arşivleme çalışmaları ile ilgili detaylı bir inceleme için, bu çalışmaların yöntemlerini, kriterlerini, sınıflandırmalarını, sorunlarını ve sonuçlarını ele almak gerekir. Makalede öncelikle bu konular üzerine odaklanılmış arşivleme çalışmalarının başlangıç noktası ve gelişimine değinilmiş, bu konuda katkısı olan sanatçılar üzerine araştırma

yapılarak Türk halk müziğinin arşivleme çalışmalarına katkılarından ve öneminden bahsedilmiştir. Bu noktada amaç Türk halk müziğinin evrensel anlamdaki değerinin ve öneminin ortaya çıkarılmasıdır. Halk müziği, bir toplumun kültürünü, tarihini, değerlerini, inançlarını, duygularını ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir mirastır. Türk halk müziğinin arşivlenmesi, bu mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılması ve kültürel kimliğin sürdürülmesi açısından önem taşımaktadır.

Dünyada tarih boyunca halk müziği araştırmalarına yoğunlaşmış pek çok müzisyen, tarihçi ve bilim adamı vardır. Bu sanatçılar arasında yaptığı araştırmalar neticesinde halk müziği materyallerini kendi eserlerinde sentezleyerek kullanan Bela Bartok ismi öne çıkmaktadır. Bela Bartok ünlü Macar besteci ve piyanisttir. Döneminin en önemli araştırmacılarından biridir. Dursun Ayan “Bela Bartok’un halk Müziği Derlemeleri Üzerine Çalışmalar” adlı eserinde Bela Bartok için “uzun yolların bestecisi” ifadesini kullanmaktadır. Bunun nedenini ise bir besteci olduğu kadar halk türkülerine gönül vermiş bir etnomüzikolog olmasına bağlamaktadır (Ayan, 2018: 1). Etnomüzikolog, etnomüzikoloji bilim dalı ile ilgilenen araştırmacılar için kullanılan bir ifadedir. Yıldız, 2019 yılında yaptığı çalışmada etnomüzikoloji ile ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır; “Etnomüzikoloji “ilkel”, “geleneksel” ve “modern” olarak adlandırılan toplumlara kadar uzanan tüm sınıfsal, düzeyel katmanları içerisinde barındırmaktadır. Bu toplulukların müziklerini ve çalgılarını ele alıp incelemektedir. Bu nedenle etnomüzikoloji, tüm müzik türlerini kültürel ve sosyal bağlarıyla inceleyen bilim dalıdır denebilir” (Yıldız, 2019: 11). Bu bilgiler ışığında Bela Bartok’un etnomüzikolog olduğunu söylemek kesinlikle doğru bir ifade olacaktır. Mesleki kimliğini araştırmacı yönüyle birleştirmiştir ve tarihsel süreçleri göz önünde bulundurarak halk müzikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Halk müziklerini sahip olduğu coğrafyaya giderek kişi kaynağı üzerinden kayıt altına almak yoluyla araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Dönemindeki bestecilerden Bela Bartok’u ayıran en önemli özellik çoğu bestecinin sadece kendi kökenindeki halk müzikleri üzerine araştırma yapmasına rağmen Bartok’un farklı kökenlerdeki halk müziklerini de araştırmasıdır. Bu noktada yolu Türkiye ile kesişmiş ve 1936 yılında Türk halk müziği ile ilgili araştırmalar yapmak üzerine ülkemize gelmiştir. Özellikle çalışmaları Osmaniye’de yoğunlaşmıştır.

Araştırmada Bela Bartok’un ülkemizdeki çalışmalarını Türk müzik tarihinde “Türk Beşlileri” olarak bilinen grubun üyelerinden Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses ve Ulvi Cemal Erkin ile etkileşimli olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. Özellikle Ahmet Adnan Saygun ile dirsek temaslarının mektuplaşma yoluyla ile devam ettiği ayrıca ülkemizde konferanslar verdiği ülke sanat politikasıyla ilgili iletişimde bulunduğu görülmüştür. Bu noktada Bartok ve Türk Beşleri arasındaki ilişkinin araştırılması önemlidir.

“Macar besteci Bela Bartok Türk Beşleri için önemli bir figür olmuş, onun yerellik anlayışı ve yerele olan yaklaşımı bir çok

Türk bestecisi için ilham kaynağı olmuştur. Türkiye'de Avrupa normlarında bestelenen müzik, cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kendi içinde bir evrim süreci yaşamış ve Avrupa ile ilişkisi bu evrimde belirleyici olmuştur” (Demiél, 2015: 85).

Makale tüm bu bilgiler çerçevesinde nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yazılmıştır. “Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). “Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır” (Altunışık vd., 2010: 302). Nitel araştırmalarda veriyi toplamak için araştırmacı en yaygın olarak üç tür yöntem kullanır bunlar; görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesidir. Bu makalede gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi yöntemleri kullanılmıştır. Konu ile ilgili alanyazın taraması yapılarak benzer araştırmalara ve kaynaklara ulaşılmıştır. Makalede alanyazın taramasında elde edilen kaynaklardan yüksek lisans ve doktora tezlerine, bilimsel dergilerde yayınlanmış olan makalelere, bu alanda yapılmış bilimsel dayanağı olan çalışmalara ve yayınlanmış olan kitaplara yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın temeli kabul edilen dokümanların güvenilirliği kontrol edilmiş ve sınıflandırılmış, araştırmanın işlevsel amaçlarına uygun olan bilgi, bulgu ve belgeler karşılaştırılarak konunun kendi bağlamında derinlemesine daha iyi anlaşılmasını sağlamak için yorumlanmıştır.

Bela Bartok ve Müziği

1881 yılında Macaristan’da doğan Bela Bartok ilk piyano derslerini annesinden almıştır. 1899 yılında Budapeşte Konservatuarı piyano sınıfına kabul edilene kadar pek çok şehirde müzik eğitimini sürdürmüştür. Resitaller vermiş ve bestecilik konusunda çalışmaya başlamıştır. Müzikte ulusalcı bir kimlik anlayışını benimsemiştir. Halk müziğine olan ilgisi eserlerine de yansımıştır. Dönemin siyasi ve politik durumundan etkilenmiştir. 2. Dünya savaşının gölgesinde Avrupa’da yaşamak istememiş ve 1940 yılında Amerika’ya göç etmiştir. Amerika’daki hayatı maddi sıkıntılar ile geçmiştir. 1945 yılında New York’ta vefat etmiştir. Yaşadığı dönemi anlayabilmemiz için yazar Dursun Ayan’ın Bela Bartok’un hayatını anlatırken kullandığı şu ifadelerden bahsetmek yararlı olacaktır; “O doğduğunda Wagner ve Liszt gibi önemli müzisyenlerin yaşları ilerlemiş; Brahms, Çaykovski kemaline gelmiş; Rahmaninov, Strauss, Debussy ise çocukluk-gençlik zamanlarını yaşamaktadır” (Ayan 2018: 17). Tarihsel açıdan böyle bir dönemde yaşayan Bela Bartok bu müzisyenlerin (özellikle Brahms ve Liszt) çoğundan etkilenmiştir.

Bartok'un halk müziğine ilgi duyması eğitimlik hayatına başlaması ile paralel olarak gerçekleşmiştir. Aynı müzik fikirleri ve düşüncelerine sahip Zoltan Kodaly ile birlikte çalışmıştır. Eğitim arkadaşı Zoltan Kodaly ile binlerce türkü kaydetmiştir. Halk müziğini anlamak ve konserler vermek için uzun yollar kat etmiştir. Konser vermeye gittiği ülkelerde derlemeler de yapmıştır. Bu derlemeleri arşivlemesi halk müziği konusunda uzmanlaşmasını sağlamıştır.

Bartok 20. Yüzyıl müziğinde de ulusalcılığın simgesidir. Macar köy müziğinin bilinmeyen birçok yanını gün ışığına çıkaran ve kendi yapıtlarını hem bu müziğin ham maddesi ile hem de ruhuyla besteleyen Bartok, sanat müziğinde geri kalmış bütün küçük ülkelerde ulusal müzik yapmak isteyen bestecilerce örnek alınmıştır (Mimaroglu, 2017: 143).

Bela Bartok adeta bir kâşif gibi halk müziği araştırmaları yapmış ve dünya müziğine halk müziği ekollerinin oluşması için yön vermiştir. Önemli bir etnomüzikolog olması aynı dönemde yaşayan çağdaşları ile arasındaki farktır. Etnomüzikolog kimliği yaşadığı döneme göre zor şartlarda araştırmalar yapmasına ve kendini sanatsal olarak beslemesini sağlamıştır. Böylece Bartok başarılı bir bestecinin sadece masa başında çalışmaması gerektiğinin ve kendini düşünsel olarak tamamlaması gerekliliğinin farkındalığını kanıtlamıştır. Besteciler tarafından örnek alınmasının sebeplerinden biri akademik araştırmaları ile kendini sanatsal olarak beslemesidir. Peki, bu akademik çalışmalar nasıl örneklendirilebilir sorusu mutlaka aklımıza gelecektir. Yaşanan zaman dilimi göz önüne alındığında bir konuda akademik çalışma yapmak oldukça güçtür. Çünkü bütün araştırmacılar kaynak sıkıntısı ile karşılaşmaktadır. Ancak Bela Bartok kaynak sıkıntısını gidermek için pek çok yolculuk yapmıştır buna kıtalar arası yolculuklar da dahildir. Bu yolculukların amacı halk müziği melodilerine ulaşmak ve onları kayıt etmektir. Kaynak genellikle yerel insanlardır. Bu yöntemle binlerce halk ezgisini kayıt altına almıştır. Bartok'u anlatmak ya da betimlemek oldukça güçtür. Bunun en önemli nedeni çok fazla yeteneğe ve motivasyona sahip bir müzik bilimci olmasıdır. Pek çok tarihçi tarafından hakkında yazılar yazılmıştır. Bu tasvirlerden birinde ise Uçan, Bartok'un Türkiye'ye gelirken ender rastlanabilen çok yönlü bir müziksel kimliğe ve kişiliğe sahip olduğundan bahsederek aşağıdaki gibi bir öz yazı ile ifadesini tamamlar;

- Yaratıcı-besteci
- Seslendirici-Yorumcu
- Halkbilimci-Müzikbilimci-Etnomüzikbilimci
- Eğitimci-Öğretimci
- Düşünür ve Felsefecidir (Uçan, 2005: 265).

Bu bilgiler ışığında düşünüldüğünde Bartok'un başarısı çok yönlü kimliğinin katkıları ile gerçekleşmiştir. Bartok çok yönlü kimliği sayesinde kendine özgü bir bakış açısı geliştirmiş ve disiplinler arası çalışmıştır.

Bela Bartok ve Halk Müziği Tutkusu

Bela Bartok'un hayatını anlamak eserlerini hangi perspektifte yazdığını bilmek günümüzde müzisyenlere ilham verecektir. Bu başarılı kariyer konusunda çokça çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birini de Signell şu sözlerle Bartok'tan bahsetmektedir; "Bartok, tutkulu bir şekilde milliyetçi ve halk müziğine ilgisi oldukça fazla olan bir bestecidir". Bunu Bartok'un hayatının bir dönemini tamamen halk müziği üzerine araştırma ve çalışmalar yapmış olmasından da anlayabilmekteyiz. Bartok, o dönem Akademi öğrencisi olan keman sanatçısı Zoltan Kodaly ile birlikte bir araştırma gezisine çıkmıştır. Bu gezinin amacı, birlikte halk müziği toplamak olmuştur. 1906 yılında gerçekleşen bu gezide Bartok'un ömür boyu süren performans, beste ve etnomüzikoloji arayışının tohumları atılmıştır. Bartok, genç kemancıyla yaptığı konser turundan eve dönmeden önce Fas'ın Tanca kentini gezmek için feribotla Cebelitarık Boğazı'nı geçerek tek başına maceraya atılmış ve orada ilk kez Arap müziği ile tanışmıştır. Bu deneyim, onun yeni gelişmekte olan etnomüzikoloji ilgisini besleyerek farklı boyutlara taşınmasına imkan sağlamıştır (Signell, 1978: 182).

18. Yüzyıl Macarların halk müziğine ilgilerinin arttığı ve bunun aynadaki en önemli yansımalarından birinin Bela Bartok olarak karşımıza çıktığı bir dönemdir. Aşağıdaki görsel ise bu konuda bizlere kanıt olmaktadır. 1908 yılında çekilen fotoğrafta Béla Bartók, Slovak köylüler tarafından söylenen halk şarkılarını kaydetmek için bir Edison fonografi kullanıyor (Görsel 1).

Görsel 1. Béla Bartók, 1908'de Slovak köylüler tarafından söylenen halk şarkılarını kaydetmek için bir Edison fonografi kullanıyor (URL- 3).

Fonograf en ilkel ses kayıt cihazlarından biridir. Bartok dönemin teknolojisinden yararlanmış ve bu cihazı kullanarak kayıt yapmıştır. Bu fotoğraf ise Bartok'un dönem koşullarında işini ne kadar ciddiye aldığına

kanıttır. Eğer fonografi olmasaydı bu kadar üretken olamazdı. Derleme sayısı oldukça az kalırdı.

Bütün bu bilgiler ışığında Bartok'un Anadolu müziğine olan ilgisinin ona Türkiye'de araştırma teklifi gelmeden başladığını söyleyebiliriz. Romen, Bulgar, Hırvat ve Sırp ezgileri üzerinde çokça çalışması olması Türk halkının bu coğrafyadaki etkin geçmişi düşünülduğünde ezgilerin benzerliği ile ilgili bağ kurduğu düşüncesini bizlerde var eder. Kendi kitabında da Macar ve Türk ezgilerinin benzerliği ile ilgili ifadeler kullanmıştır.

Türkiye'de Türk Halk Müziği Üzerine Yapılan Çalışmalar

“Geleneksel unsurları bünyesinde barındıran Türk halk müziği yayıldığı alan, zamanda derinliği ve ele aldığı konular itibariyle hem farklı hem de önemli bir müzik türüdür. Bünyesinde barındırdığı, yöresel ve ulusal kültüre yönelik aktarılabilir materyallerden dolayı da iletişim alanında önemli rolünün olduğu düşünülmektedir” (Kınık, 2011: 137).

Ülkemiz zengin bir halk müziği kaynağına sahiptir. Büyük bir tarihsel geçmişe sahip olması halk müziği kaynaklarının zengin olma nedenlerinden biridir. Bu kaynağın arşivlenmesi ve araştırılması yüzlerce yıldır dünyada pek çok müzisyen ve bilim adamının hatta ulusların amacı haline gelmiştir. Ancak ülkemizde bu yapılanma Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanacaktır.

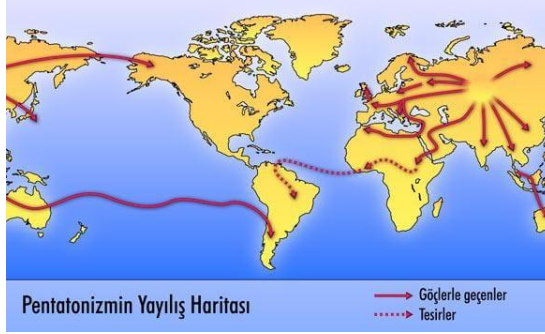
1900'lü yılların başında ülkemizde halk müziği tarihi ile ilgili detaylı bir çalışma bulunmadığı bilinmektedir. Oysaki ülkemizde o yıllarda Türk sanat müziği üzerine detaylı çalışmalar yapılmıştır. İçinde tarih ve birçok dinamiği barındıran ve müzisyenlere çalışmalarında katkı sağlayacak olan halk müziği konusunda araştırma olmaması dönemin büyük eksikliklerinden biridir. 1900'lü yıllarda Avrupa'da “Türk halk müziği” Arap ve İran etkisinde kalmış bir müzik türü olarak bilinmektedir. Bu durum Ahmet Adnan Saygun ve M. Ragıp Gazimihal'i harekete geçirmiştir. Macarların M. Ragıp Gazimihal'e gönderdiği bir broşürdeki haritada Türkiye'yi Arap mıntıkası içinde göstermeleri üzerine bu yanlış düzeltilerek Türk halk müziğinde var olan pentatonik seslerden bahsedilmiştir. “Pentatonik: Yarım aralıklara yer vermeyen beş dereceli dizidir (Görsel 2).” Orta Asya'da Türk boyları tarafından kullanılmıştır. Anadolu türkülerinde Macar, Romen halk müziğinde izlerine rastlanmaktadır (Say, 1985: 361).

Görsel 2. Pentatonik ses dizisi.

Saygun'un pentatonizm üzerine olan olan çalışmaları sonucunda “Türk Halk Müziğinde Pentatonizm” isimli eseri ortaya çıkmış ve bu eserde

bir haritaya yer verilmiştir. Bu harita Benedict Szabolcsi'ye aittir. Pentatonizmin çıkış noktası ve dünyaya yayılışını göstermektedir. Pentatonik müziğin yayılış haritasında pentatonik müziğin çıkış yeri olarak Güney Sibirya, Orta Asya gösterilmektedir. Orta Asya, Türklerin anavatanıdır (Görsel-3).

Görsel 3. Benedict Szabolcsi'ye ait pentatonik müziğin yayılış haritası (URL- 4).

Pentatonik müziğin Anadolu türkülerinde sıklıkla rastlanması da bu duruma dayanmaktadır. A. Adnan Saygun araştırmalarının yer aldığı kitapta pentatonik müzik için “Türk’ün müzikteki damgasıdır” demiştir (Saygun, 1936: 8). Barışeri de Saygun’un bu kitabı ile ilgili şu ifadeleri kullanarak çok önemli bir noktaya değinmektedir.

“A. Adnan Saygun kitabında pentatonik dizinin yalnızca bestecilik açısından değil aynı zamanda tarihsel açıdan da incelenmesinin gerekliliğini savunmuştur. Dünyanın birçok yerinde karşımıza çıkan bu dizinin nasıl yayıldığı, acaba bütün halk türkülerinin temelinde pentatonik mi var? gibi çok ilginç görüşler ortaya atılmıştır” (Barışeri, 1996: 15).

Bu noktada Etnomüzikoloji biliminin bu araştırmaların temelinde yer alması gerekliliği mutlak. Dünyadaki tüm müzik dallarının kültür ve sosyal bağlarının araştırılması tam da Etnomüzikoloji biliminin görevlerinden biridir ve Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizde Etnomüzikolog olan Bartok’un gelişi ile ülke müzik tarihinde önemli gelişmeler yaşanacaktır.

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise çoğunluğunu yabancı müzikolog ve Türkologların oluşturduğu araştırmacıların kişisel derleme çalışmalarının yoğunlaştığı dönem olarak göze çarpmaktadır. Bu alanda çalışma yapan bilim adamlarının ilk örneklerinden birisi Macar araştırmacı Ignaz Kúnoş’tur. Kúnoş, 1886 yılı öncesinde yaptığı araştırmalar sonucunda, Türk folkloru açısından önem taşıyan birçok manevi kültür ürününü derlemiş ve elde ettiği ürünleri 16 eserde toplayarak bu ürünlerin içerisinde müzik kültürümüze ait türkü örneklerinin de günümüze kadar taşınmasını sağlamıştır. Yine aynı dönemde; Ribakof (1879), Pantosof (1890), Çlingaryan (tarihsiz), Leysek (1890), Pahtikos (1905) ve P. Komitas Vardapet (1905) gibi araştırmacılar Türk topluluklarının yaşadığı

bölgelerde aynı tür müzikolojik araştırmalar yaparak, o bölgelere ait müzikal eserleri tespit edip St. Petesburg, Taşkent ve Budapeşte gibi şehirlerde mecmua olarak yayınlamışlardır (Feysi, 2015: 831-832).

Bela Bartok ve Türk Halk Müziği

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında sanat alanında yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu yapılanmada dünyaca ünlü iki besteci rol oynamıştır. Paul Hindemith klasik batı müziği alanındaki yapılanmaya önderlik etmiştir. Halk müziği araştırmaları konusunda da ünlü besteci Bela Bartok ölkemize gelerek çalışmalar yapmıştır.

Bela Bartok müzik tarihi için önemli bir figürdür. Öncelikle etnomüzikolog kimliği sayesinde yaptığı çalışmalar hem kendi eserlerini önemli kılmış hem de birçok müzisyeni ve dolayısı ile toplumu pozitif yönde geliştirmiştir. Bu toplumlardan biri de Türkiye Cumhuriyetidir. Böylesine bir müzisyenin hayat ve çalışma felsefesini iyi anlamak önemlidir. Bu nedenle pek çok araştırmaya konu olan Bartok'un çalışma felsefesi ile ilgili Sipoz şu ifadeleri kullanmıştır: Bela Bartok, Macar, Romanya ve Sırp-Hırvat halk müziği üzerine muazzam araştırmalar yapmıştır.

Belirli bir halk müziğinde neyin belirli, neyin ortak olduğunu ancak komşu ölkelerin ve ilgili halkların müzikleri hakkında bilgi sahibi olduğumuzda belirleyebileceğimize inanmıştır. Macar etnik kökeninin, kültürünün ve halk müziğinin ortaya çıkışında birkaç Türk grubu belirgin bir rol oynadığından, Macar etnomüzikolojisi için Türk halklarının halk müziklerinin eski katmanlarına dair bir kavrayış elde etmek zorunlu bir hal almıştır (Sipos, 2007: 204). Bu ifadelerden anlıyoruz ki Bartok Türk ve Macar halk müziklerinde benzerlikler olduğunun farkına varmıştır. Ölkemizde çalışmak istemesinin nedenlerinden biri de kesinlikle bu konu olmalıdır. Bu konu ile ilgili Bartok ayrıca şunları söylemiştir: "Önce Volga'daki halklar arasında Finno-Ugric-Türk benzerliklerini araştırdım sonra oradan başlayarak Türkiye yönüne doğru ilerledim" (Bartok, 2017: 68). Bu ifadeler Bartok'un araştırmalarında bir bütüne gitme düşüncesinde olduğunu bizlere göstermektedir. Bartok bütün bu bölgeyi bir bütün olarak ele almıştır. Türkiye yönünde ilerledim ifadeleri ise 1936 yılında aldığı davet ile fiilen gerçekleşmiştir. Bela Bartok "Ankara Halkevi" tarafından Türkiye'ye Türk halk müziği üzerine araştırma gezileri yapmak için davet edilmiştir. Bu noktada araştırma gezilerinin dünyadaki örneklerine baktığımızda Estonya çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.

Estonya'da halk müziği üzerine yapılan çalışmaların fikrinsel altyapısına bakıldığında, Jean-Jacques Rousseau ve Johann Gottfried von Herder gibi isimlerin düşünceleri öncülüğünde millî bilincin yaratılması için çeşitli çalışmaların yapıldığı görölmektedir. Halk kültürünü araştırmak için yapılan bu çalışmalar doğrultusunda ölkenin çeşitli bölgelerine birçok folklor gezisi düzenlenmiştir. Elde edilen materyal sonucunda

halk kültürünü yansıtan koleksiyonlar oluşturularak millî kimlik olgusu desteklenmiştir (Eker ve Maral, 2023: 572).

Bu çalışmalar Bartok'un yapmak istediği araştırma ile benzerlik taşımaktadır. Bartok 2 Kasım 1936'da İstanbul'a gelmiş ve burada bir gün konservatuvarın müfredatını ve kayıtlarını okuduktan sonra, Türk besteci Ahmet Adnan Saygun eşliğinde Ankara'ya gitmiştir. Başkentte üç konferans ve birkaç konser vermiştir. Ancak bu ziyaretinin asıl amacı türkü toplamaktır. Amacına gelir gelmez başladığının en önemli kanıtı 16 Kasım 1936 yılında Ankara'da Bartok'un bir kadından dinleyerek notaya döktüğü bir halk türküsüdür (Görsel 4).

51. *Ağıt **

♩ = 260

M. F. 31416, Ankara (Ankara), İsmine Mukat (62), ill., 16. II, 1936.

Görsel 4. Bartok'un Ankara'da bir kadından dinleyerek notaya döktüğü halk türküsü (Sipos, 2017: 207).

Anadolu'ya çıkmadan başkentte halk türkülerinin kaynakçası olan insanlardan kayıt yapmaya başlamıştır. Notada görünen tarih, il gibi ayrıntılar ise Bartok'un iyi bir arşivleme bilgisi olduğunun göstergesidir.

18 Kasım'da Rasyonu'nun tavsiyesi üzerine, bazı göçebe aşiretlerin kışı geçirdikleri Türkiye'nin güneyine yer alan, Adana yakınlarındaki Osmaniye civarındaki sahile doğru yola çıkmış ve iki gün boyunca yerel halk kaynakları ile en verimli şekilde Adana'da çalışmalar yapmıştır. Bölgedeki köy ve

kasaba ve şehirlerden vokallere ek olarak enstrümantal ezgiler de toplamıştır. Toplama çalışmaları 25 Kasım'da Adana'da son bulmuştur. 101 adet melodi toplanmış ve bunlardan 87'si Bartok tarafından yayınlanmıştır. Bartok Budapeşte'ye döndükten sonra, topladığı ezgileri her zamanki yüksek bilgi düzeyinde yazıya dökmeye ve analiz etmeye başlamıştır. Bu arada, annesinin ölümü nedeniyle katlandığı zorluklar sonucu Amerika'ya göç etmiş ancak yine de Türk müziği araştırmalarına ve yayınlarına devam etmiştir (Cooper, 2015: 46). Türk halk müziği ile ilgili yaptığı araştırmaları bir kitap olarak yayımlama düşüncesindedir ve 1944 yılında yayımlanması için elindeki çalışmaları Columbia Üniversitesinin kütüphanesine bırakır. Kitap gezi, derlemeler ve çokça analiz içermektedir. Bu kitapta Türk halk müziğinde beste ve güfte yapısı ile ilgili şu ifadeler dikkat çekmektedir.

Türk köylü halk şiirleri, sabit kafiyeli katı bir kıta yapısı içindedir. Bu özelliğiyle, Macar, Çek, Slovak, Ukrayna halk şiirlerine benziyor, ama kıta yapısı yahut kafiyesi olmayan Bulgar, Sırp-Hırvat halk şiirleri ile kafiye kullanılan ama kıta yapısı olmayan Romen halk şiirlerine ise hiç benzemiyor (Bartok, 2017: 196).

“Yapıları birbirine benzer çok sayıda ezginin bir araya geldiği sınıflardaki ezgilerin her birinin özel bir güftesi olmadığı, bir başka deyişle, güfteler ile ezgilerin düpedüz birbirlerinin yerine kullanılabilirdiği daha akla yatkın görünüyor” (Bartok, 2017: 208). Yukarıdaki ifadeler bize Bartok'un Türk halk müziğini başka ulus müzikleri ile kıyasladığını ve bilgi birikimi sayesinde Türk halk müziği ile ilgili önemli analizler yapabildiğini gösteriyor.

Bela Bartok ülkemizdeki çalışmalarını Türk müzik tarihinde “Türk Beşlileri” olarak bilinen grubun üyelerinden Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses ve Ulvi Cemal Erkin ile etkileşimli olarak gerçekleştirmiştir. Adana'ya giderken yanında bu üç değerli müzisyen ve besteci vardır. Daha sonra vereceği konferanslarda da birlikte çalışmışlardır. Ülkemizdeki bu çalışmalar sırasında yolları kesişen bu değerli müzisyenlerin birbirlerinin sanat yaşamlarına olan etkisi mutlaktır. Hatta bu araştırma gezisi Türk-Macar müziğinin geleceğini de büyük ölçüde etkilemiştir(Görsel 5). Halk müziği ile ilgili önemli materyaller kayıt altına alınmıştır.

Görsel 5. Béla Bartók ve besteci Ahmet Adnan Saygun Anadolu'da (URL-3)

Bütün bu aşamalar göz önüne alındığında Bela Bartok'un Türkiye seyahati kısa bir gezi gibi görünmesine rağmen Türk müzik tarihine önemli etkilerde bulunmuştur. Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses ve Ulvi Cemal Erkin bu gezi ile etkileşim kurmuşlardır. Böylece bu etkileşim bestecilerin gelecek yıllarda yazdıkları eserlere yansiyacaktır. Örneğin Erkin'in Köçekçe adlı eseri geleneksel Türk müziği formu olan köçekçelerin ara nağmelerinin bir araya getirilmesi sonucunda 1942 yılında orkestra için Türk folklorunun müzikal açıdan zengin özelliklere sahip ritim ve melodik özelliklerini içeren bir ifadeyle yazılmıştır. Ahmet Adnan Saygun'un da 1937 yılında "Rize, Artvin ve Kars Havalisi Türkü, Saz ve Oyunlar Hakkında Bazı Malumat" adlı bir kitap yayınlaması bu etkileşime başka bir örnek olarak gösterilebilir. Bu örnekler vasıtasıyla Türk Beşlileri ile ilgili şu noktaya değinmeliyiz ki her biri Türk müziği üzerinde pek çok çalışma yapmışlardır. Halk melodi ve ritimlerini yapıtlarında kullanmışlardır. Bu nedenle dünyada halk müziği ile ilgilenen en önemli bestecilerden birisi olan Bela Bartok ile yollarının kesişmesi bestecilerin halk müziği ile ilgili donanımlarını ve ilgilerini muhakkak artırmıştır. Bu durum bu tarihten sonra Türk beşlilerinin yaptığı halk müziği çalışmaları ile de kanıtlanır niteliktedir.

Bartok'un Anadolu koleksiyonu, bestecinin ölümünden sonra 1976 yılında, hemen hemen aynı anda Macaristan ve Amerika'da ve ardından 1991'de Türkiye'de yayınlanmıştır. Bu yayınların hiçbiri heyecan yaratmasa da Anadolu halk müziğini tasnif etmeye yönelik ilk girişim onun eseri ile olmuştur.

Ülkemizde geçirdiği dönem boyunca 3 konferans vermiş ve halk müziği derlemeleri yapmıştır. Yaşanan dönem değerlendirildiğinde günümüzde dünyaca ün yapmış bir bestecinin ülkemize gelerek araştırmalar yapması ve bu konuda yaptığı araştırmalar ile ilgili aldığı notlardan oluşan bir kitabının yayınlanması ülkemizin müzik tarihi açısından önemli bir yapı taşıdır.

Bartok ve Türk Beşlerinin Etkileşimi

Bela Bartok' un ülkemize gelerek araştırmalar yapması ve bu konuda yaptığı araştırmalar ile ilgili aldığı notlardan oluşan bir kitabı yayınlanması,

Türk müzik tarihi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Seyahatinde ona Türk müzisyenler Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses ve Ulvi Cemal Erkin eşlik etmiştir. Türk halk müziği parçalarını derleme amacı ile yolculuğa Türk müzisyenlerin rehberliğinde çıkan Bela Bartok'un bu seyahatinin, kendi müziği ve Türk müzisyenlerin müziği üzerine etki yarattığını söylemek doğru olacaktır. Özellikle bu üç ismin günümüzde "Türk Beşleri" olarak adlandırılan ve ülkemiz müzik kültürünün gelişiminde büyük rol oynayan besteciler olması bu çalışmaların verimliliğini kanıtlar niteliktedir.

Koral Çalgan "Duyuşlar- Ulvi Cemal Erkin" adlı kitabında Türk Beşlerinin müzik yazı stilinden bahsederken şu ifadeleri kullanmıştır. "Beşler eserlerinde öncelikle Türk halk ve geleneksel sanat müziğinin melodik, makamsal ve ritmik gereçlerine yer vermişlerdir". Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Türk beşleri de Bartok gibi halk müziğinin zengin ezgilerden yararlanarak bu ezgilere bestelerinde yer vermişlerdir. Bartok'un çalışmalarını tamamlayarak ülkemizden ayrıldığı tarihten günümüze kadar olan süreci incelediğimizde halk müziği ezgilerinden ilham alınarak yazılan çokça bestenin var olduğunu görmekteyiz. Bartok ve Türk beşlerinin etkileşimini görmek için bu eserlere göz atmamız yararlı olacaktır;

- Katibim (piyano ve orkestra çeşitlemeler) 1953 / Cemal Reşit Rey
- On Halk Türküsü (dört sesli koro ve piyano için) 1963 / Cemal Reşit Rey
- Üç Anadolu Türküsü (şan ve orkestra için) 1970 / Cemal Reşit Rey
- Kanun Konçertosu 1944 - 1951 / Hasan Ferit Alnar
- Köroğlu (orkestra için) 1950 / Hasan Ferit Alnar
- Yedi Halk Türküsü (şan ve orkestra için) 1936 - 1939 / Ulvi Cemal Erkin
- Köçekçe (orkestra için) 1943 / Ulvi Cemal Erkin
- On Türkü (koro eserleri) 1963 / Ulvi Cemal Erkin
- Yunus Emre Oratoryosu (orkestra için) 1942 / Ahmet Adnan Saygun
- Halay (orkestra için)1943 / Ahmet Adnan Saygun
- Çiftetelli (orkestra için) 1940 / Necil Kazım Akses
- Ankara Kalesi (senfonik şiir) 1962 / Necil Kazım Akses
- On Türkü (koro için) 1964 / Necil Kazım Akses

Yukarıdaki eserler göz önüne alındığında anlıyoruz ki Türk Beşleri eserlerinde halk müziği öğelerinden şu şekilde yararlanmışlardır;

- Doğrudan alıntı yaparak derleme yöntemi,
- Halk müziği ezgilerini kendi öznel müzik anlayışlarıyla harmanlayarak beste yapma yöntemi,

- Türk Halk Müziği enstrümanlarını senfonik orkestralarda kullanma yöntemi.

Sonuç

Halk müziği toplumlar için büyük önem taşır. Bu nedenle geçmişten günümüze toplumlar kendi kültürlerine ve tarihlerine ışık tuttuğu için kendi özlerini yansıtan halk müzikleri ile ilgili çokça araştırma yaparlar. Bu araştırmalar neticesinde ortaya çıkan ezgiler, melodiler ve hikâyeler sanatçılara, tarihçilere ve bilim adamlarına ilham vermiştir. Ortaya çıkan hikâyeler neticesinde dönemde yaşanan olaylara verilen tepki ve düşüncelere ışık tutulmuş aynı zamanda bulunan melodiler ise bestecilere materyal olmuştur. Birçok sanat ve tarih alanını ilgilendiren disiplinler arası bu çalışmalar bu nedenledir ki toplumlar için önem teşkil etmiştir ve kendi halk müziklerinin araştırılarak arşivlenmesini misyon edinmişlerdir.

Ülkemizde halk müziği üzerine yapılan araştırmalar Cumhuriyet dönemi öncesine kadar gitmektedir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından itibaren bütün alanlarda olduğu gibi sanat alanında da bir yapılanmaya gidilmiştir. Klasik batı müziği alanındaki yapılanmaya Paul Hindemith'in önderlik etmesi sağlanmıştır. Halk müziği araştırmaları konusunda da Bela Bartok aldığı davet ile kısa süreliğine ülkemize gelmiş ve yaptığı araştırmalar ile pek çok ezgiyi kayıt altına alınmıştır. Ancak en önemlisi Bartok'un Türkiye'deki gezisi sırasında "Türk Beşleri" olarak bilinen grubun üyelerinden Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses ve Ulvi Cemal Erkin ile iletişim kurarak Türk müziğine dolaylı olarak etki bırakmasıdır. Örneğin Bela Bartok'un derlemeler için yapılan seyahatten sonra mektuplaşmak sureti ile iletişimde bulunduğu Ahmet Adnan Saygun'un da 1937 yılında Karadeniz bölgesine giderek yaptığı araştırmalar neticesinde "Rize, Artvin ve Kars Havalisi Türkü, Saz ve Oyunlar Hakkında Bazı Malumat" adlı bir kitap yayınlaması bizlere Saygun'un da saha üzerinde halk müziği üzerine çalışmalar yaptığını gösterir. Bu nedenle Bela Bartok ile olan mesleki ilişkisinin bu araştırmalara katkı ve ilham sağladığını söylemek doğru olacaktır. Saygun hem türküler üzerinde çalışmış hem de birçok kez kendi eserlerinde türkülerin izlerini yansıtmıştır. Bartok'un Türkiye'ye gelmesi bu bağlamda tarihsel bir değişiklik yaratmıştır. Türk Beşlerinin çalışmaların da halk müziğinin etkisini görmemizi sağlamış ve eserlerinde doğrudan, dolaylı ve sembolik yollarla halk müziği ezgilerini ve halk müziği enstrümanlarını kullanma düşüncelerinin mimarı olmuştur. Ayrıca Bartok ülkemizde o dönemden itibaren beste yapılmasında ve eser icrasında farklılıklar yaratarak Dünya'da Türk müzik ekolünün yerleşmesine yardım etmiştir. Dünyaca ünlü viyolonsel sanatçısı Yo Yo Ma Saygun'un eserini çalıyor, dünyanın en ünlü orkestraları Erkin'in Köçekçe eserini seslendiriyor ise bu tarih boyunca Türk müziği üzerine yapılan çalışmalar sayesinde.

Türk halk müzik kültürü ile klasik batı müziği birlikteliği günümüzde de Türk bestecilerinin eserlerinde görülmektedir. Bu eserlere örnek olarak da Fazıl Say' ın Ney Konçertosu'nu ve Turgay Erdener'in Tambur

Konçertosu'nu gösterebiliriz. Tüm bu katkılar ile birlikte günümüzde Konservatuvar öğrencilerinin de müzik tarihi derslerinde Türk müzik tarihini detaylı bir biçimde öğrenmeleri onların meslek yaşamlarında çalışma ve öğrenme felsefesi geliştirmelerine katkı sağlayacak ayrıca onlara disiplinler arası çalışmayı öğreterek eserlerine ve icralarına zenginlik katacaktır. Makaleye konu olan bu etkileşimin geçmişte, şimdi ve gelecekte görülmesi kaçınılmazdır çünkü insanlar tarihlerinden beslenirler. Bu bağlamda Türk halk müziğinin ve kültürünün dünyaya tanıtılması açısından buna katkı sağlayacak her türlü çalışmanın gerçekleştirilmesi ve desteklenmesi önem teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R. vd. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. 6. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ayan, D. (2009). Sosyolojik açıdan etnografik müzik ve Bela Bartok. *Folklor/Edebiyat*, 15 (58), 165-178.
- Bartok, B. 2017. *Küçük Asya'dan Türk halk musikisi*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Barışeri, N. (1996). *Bela Bartok'un Türkiye'deki Çalışmaları ve Türk halk müziği ile Macar halk müziği arasındaki ilişkilerin araştırılması*. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cooper, D. (2015). *Bela Bartok*. London: Yale Universty Press.
- Çalgan, K. (2001). *Duyuşlar Ulvi Cemal Erkin*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Demirel, E. (2015). Çağdaş Türk bestecilerinde postmodern bir eğilim olarak yeniden yerellik. *Education Sciences*, 10(2), 84-99.
- Eker, B. - Maral, H. A. (2023). Estonya'nın müziği: Halk müziği bağlamında Heino Eller keman konçertosu. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 13(3), 569-589.
- Ergün, E. (1990). Türkiye'de sosyal ve kültürel bütünleşme faktörlerinden halk müziğinin önemi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10-11-12, 30-35.
- Feyzi, A. (2015). Darü'l Elhan'a ait Anadolu halk şarkıları defterinde Erzurum türküleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, 829-856.
- Kınık, M. (2011). Bir iletişim aracı olarak Türk halk müziği ve türleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2, 136-150.
- Mimaroglu, İ. K. (2019). *Debussy'den Stravinsky'ye ve Bartók'a, çağdaş müzikte iz bırakmış 11 besteci*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A. (1985). *Müzik ansiklopedisi*. İstanbul: Pan Yayınları.
- Saygun, A. A. (1936). *Türk halk musikisinde pentatonizm*. İstanbul: Numune Matbaası.
- Signell, K. (1978). Review of Turkish folk music from Asia Minor; Béla Bartók's folk music research in Turkey, by B. Bartók, B. Suchoff, A. A. Saygun, & L. Vikár. *Journal of the American Musicological Society*, 31(2), 382-384.
- Sipos, J. (2007). A lament from Bartók's Anatolian collection and its musical background. *Studia Musicologia*, 48 (1-2), 201-213.

Uçan, A. (2005). *Türk Macar kültür/müzik ilişkilerine ve Türk Macar karşılaştırmalı halk müziği araştırmalarına genel bir bakış*. Ankara: Türk Müzik Kültürü, Evrensel Müzikeyi Yayınları.

Yıldırım, A. - Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yildiz, G. (2019). The abstract approach to the Turkish Aksak in the piano music of Ahmed Adnan Saygun and Ilhan Baran. *Context: A Journal of Music Research*, 44 (1), 13–23.

Elektronik Kaynaklar:

URL-1: <https://www.turkuler.com/thm/derleme.asp> (Erişim: 29.09.2023)

URL-2: <http://www.turkishmusicportal.org/tr/turk-muzigi-turleri/turk-halk-muzigi-derlemeler> (Erişim: 20.08.2023).

URL-3: <https://stringsmagazine.com/how-bela-bartok-redefined-classical-music/> (Erişim: 16.07.2023).

URL-4: <https://tumata.com/muzik-terapi/pentatonik-muzik-ve-etkileri/> (Erişim: 02.09.2023).

Extended Summary

The history of Turkish music has been influenced by many geographies and cultures from past to present. In Turkish history, which began in Central Asia, there have been developments and changes in the field of music, as in many other branches of art. With the Republic, new steps were taken in the fields of music and art, and various efforts were made to promote Turkish music and make it polyphonic. It would be correct to say that the initiatives intended in the early years of the Republic were realized with the idea of the state seeking a new identity. Can we call this search Nationalism and, in parallel, Turkism or Nationalism? We can definitely answer this question with yes. The cultural policies focused on nationalism all over the world were based on national culture. Since the founding years of the Republic of Turkey, studies focused on national culture have been conducted, and serious research activities on Turkish folk music have been carried out during this process. All these efforts actually represent a whole and are interconnected. Talented young people were sent abroad, and experts from abroad were invited to the Republic of Turkey for on-site evaluations. To conduct research and studies on the history of Turkish music, which holds the legacy of centuries, Béla Bartók came to our country. Bartók made significant contributions to the formation of national music schools with his studies on folk music at that time. This article investigates the contributions of Béla Bartók's visit to our country to the history of Turkish music

Bartók, compared to his contemporaries, is a musician who has diversified his professional skills. Sometimes he is a thinker, and other times he is an ethnomusicologist with a historian's perspective. It is significant in the history of music that such a talented musician was drawn to Turkish melodies and conducted studies in our country. Bartók proved that Turkish Folk Music exists in all geographies where Turks have left their mark and traces back to Central Asia. He succeeded in shedding light on the lives and traditions of the Turks. Therefore, the folk music compilation studies that were seemingly conducted actually paved the way for the formation of Turkish identity with historical evidence. Additionally, the works that emerged from the organic relationship he established with the Turkish Five enriched the works of Turkish composers and contributed to the differentiation of their studies. In light of all this information, the article attempts to present a different perspective. The general aim of the research is to contribute to the literature with the data obtained from examining the works that emerged as a result of the famous composer Béla Bartók coming to our country to conduct research on Turkish Folk Music. The article presents a qualitative study by examining

topics under the headings of Béla Bartók and his music, Bartók's passion for folk music, studies on Turkish folk music in Turkey, Béla Bartók and Turkish folk music, and finally, Bartók and the interaction with the Turkish Five.

In the research conducted for this study, databases such as Jstor, Wos, Scopus, Doaj, ProQuest, Google Scholar, Ebsco, YÖK National Thesis Center, and Dergipark were scanned, and studies related to the article were examined. The research included theses and articles written about Bartók's life, his musical works, and especially his ethnomusicological studies conducted in his own country. Among these, detailed screenings were conducted, and research and studies that were thought to contribute to the article on the history of Turkish music were separated and compiled. The article utilized and cited Ayan's 2009 article titled "Sociological Perspective on Ethnographic Music and Béla Bartók" and Mimaroglu's book "From Debussy to Stravinsky and Bartók: 11 Composers Who Left Their Mark on Contemporary Music." Additionally, Sipos's 2007 article "A Lament from Bartók's Anatolian Collection and Its Musical Background," which includes the notes of a Turkish folk song transcribed by Bartók, was referenced. The research and screenings revealed that there was no direct study focusing on Bartók's interaction with the Turkish Five. Therefore, the article examined the interaction between Béla Bartók and the Turkish Five under a separate heading.

Béla Bartók, invited to Turkey for a short period, conducted extensive research on Turkish folk music and recorded numerous melodies. However, the most significant aspect of Bartók's visit to Turkey was his interaction with members of the group known as the "Turkish Five," including Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses, and Ulvi Cemal Erkin. This interaction indirectly influenced Turkish music. For instance, after Bartók's trip, he maintained correspondence with Ahmet Adnan Saygun, who, inspired by Bartók, conducted his own research in the Black Sea region in 1937. Saygun's findings were published in a book titled "Some Information About the Folk Songs, Instruments, and Dances of the Rize, Artvin, and Kars Regions," demonstrating his dedication to folk music research. Therefore, it is accurate to say that Bartók's professional relationship with Saygun contributed to and inspired these studies. Saygun not only worked on folk songs but also reflected their traces in his own compositions multiple times. Bartók's visit to Turkey thus created a historical shift. The influence of folk music can be seen in the works of the Turkish Five, who incorporated folk melodies and instruments into their compositions, both directly and symbolically. Additionally, Bartók's presence in Turkey led to differences in composition and performance, helping to establish a Turkish music school recognized worldwide. The fact that world-renowned cellist Yo-Yo Ma performs Saygun's works and the world's most famous orchestras play Erkin's "Köçekçe" is a testament to the impact of these historical studies on Turkish music.

The fusion of Turkish music culture with classical Western music is still evident in the works of contemporary Turkish composers. Examples of such works include Fazıl Say's Ney Concerto and Turgay Erdener's Tambur Concerto. Along with these contributions, it is crucial for conservatory students to learn about Turkish music history in detail during their music history courses. This knowledge will help them develop a philosophy of work and learning in their professional lives, and teach them interdisciplinary collaboration, enriching their compositions and performances. The interaction discussed in the article is inevitably seen in the past, present, and future because people draw from their history. In this context, it is important to carry out and support any work that will contribute to the promotion of Turkish folk music and culture to the world. From this perspective, the study serves as a guide and is expected to be a source for future research.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir. / Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Birinci yazarın katkısı: Güncel yazılı literatürün taranması, veri toplama, verileri değerlendirme, aşamaların belirlenmesi, kaynakça oluşturma. İkinci yazarın katkısı: Güncel yazılı literatürün taranması, veri toplama, verileri değerlendirme, aşamaların belirlenmesi, kaynakça oluşturma./*Contribution of the first author: Review of current written literature, data collection, data evaluation, determination of stages, bibliography. Contribution of the second author: Reviewing the current written literature, data collection, data evaluation, determining the stages, creating a bibliography.*